

ETIKA PRO SOCIÁLNÍ PRÁCI

2026

ÚVOD

ZÁKLADNÍ POJMY

Ondřej Fischer

fischer@jabok.cz

CO JE ETIKA ?

- „Etika je nauka, učení, spisy o lidském jednání z hlediska společenské nebo individuální přijatelnosti, nebo z hlediska správnosti, které odráží všeobecné etické „*předporozumění*“. (Anzenbacher)
- „Jde o vědní disciplínu, která se zabývá studiem mravního chování, *cítění*, rozhodování, mravních hodnot... (Hodovský)
- Etika se zabývá *normami* lidského chování, rozhodnutími, která lidé činí, a *způsoby*, jimiž svou volbu *odůvodňují*. (Thompson).

CO JE ETIKA (2) – def.R.Brázda

- Z řeckého slova *ethos* – zvyk, obyčej, mrav, obvyklé místo k bydlení, ale také ze slova *ethiké* – ctnost mravní
- Je filosofická disciplína, jejímž předmětem jsou hodnotící soudy, které se týkají rozlišování dobrého a zlého.
- Usiluje o poskytování pravidel a norem pro lidské chování a jednání.
- Reflektuje morálku a táže se na její založení, zdůvodnění, legitimizaci a legalizaci.

CO JE ETIKA (3)

Disciplína etika se ptá např.

- Co je dobré?
- Jaký je smysl konkrétního jednání? (zlo)
- Jak (mám) jednat?
- Proč (mám) takto jednat?
- Co je správné?

CO JE ETIKA (4)

Jaká jsou východiska pro odpovědi?

- Hypotézy o člověku
- Porozumění společnosti
- Porozumění jazyku, povaze vyjádření
- Poznání *étosu* dané společnosti
- ... jakékoliv možných zdroje mravního poznání (vědění)

Shrnutí: etika je ...

- Jde o (zejm. v něm.prostředí) praktickou filozofii na rozdíl od teoretické filozofie (Kant).
- Někdy se pro etiku užívá název morální filozofie.
- V angličtině se používá ***Ethics*** -plurál- znamená více pojetí etik.
- Pod etikou jako oborem si můžeme představit nejrůznější obecné úvahy o jednání z hlediska mezilidských požadavků, které jsou na ně kladeny.

Použití slova etika - morálka

Dle Anzenbachera (1990): Původy slov

- etika je ve slově *éthos*, zvyk, mrav, způsob bydlení a jednání. Též ze slova *ethiké* - ctnost.
- morálka ve slově *mos (-res)*, obyčej, původně vůle bohů, požadavek, zákon, charakter, vnitřní podstata, principy
- mrav mravnost etičnost, od staroslověnského “nрав” líbit se, nadstandard

Typický způsob rozlišení slov

etika - morálka

- Etika (mravnost) – máme na mysli obecné teorie o lidském jednání (např. etický problém, mravní hodnota – jsou teoreticky míněná neosobní vyjádření)
- Morálka (-nost, -ní) jde o konkrétní individuální případ jednání dané osoby nebo skupiny, již očekává soulad s konkrétními hodnotami či principy (někdy s odkazem na „svědomí“).
- Mravnost – konkrétní vysvědčení o chování
- Étos (povolání, společnosti, jedince)-souhrn hodnot a postojů blízkých jedinci či skupině, společnosti – soubor ind. předpokladů, principů

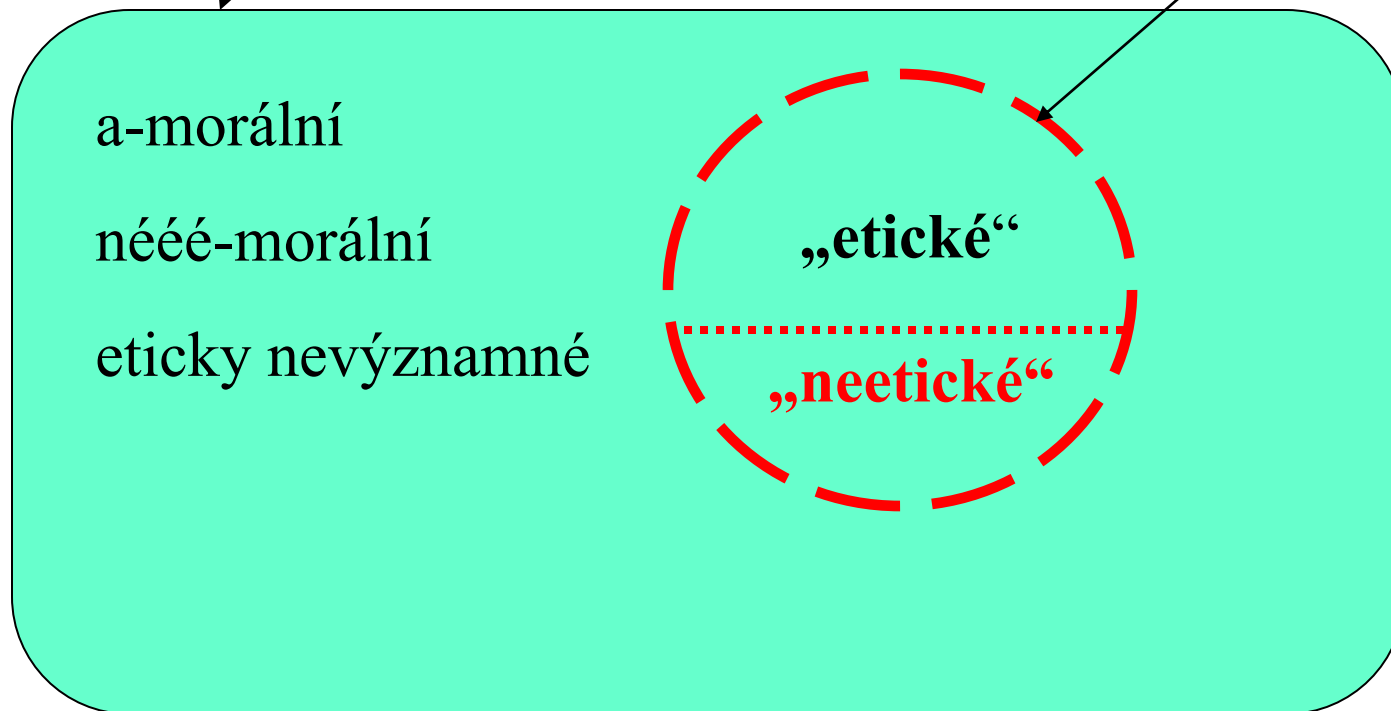
Rozlišení hovorových etických kategorií pro soc. práci

- 1. etické téma – jde o pojednání o „eticky významné“ situaci **Pochvala, nadávka
????**
- 2. etický problém, těžkost – existuje přijatelné (náročné) řešení eticky významné situace, které hledáme Jak...řešit **špatný pocit z fundr.?**
- 3. etické dilema – etický problém nemá jednoznačně přijatelné řešení, buď jedno nebo druhé ... **Mám to nebo to udělat?**

Eticky „významné“ jednání? Kdy nastává?

oblast každého jednání

oblast eticky významného jednání

Eticky významné“ jednání má ... nebo je ...

- vliv na dobro druhých a společnosti
- vliv na dobro těch bytostí, jež jsou schopny cítit bolest
- má vykazovat racionalitu aplikovanou na důsledky jednání
- dostatečnou míru svobody
- vykazuje možnost rozlišení faktického stavu věcí od toho, jaký by měl být.

...souhlasí to...?

Shrnutí - předpoklady etiky

- 1. Vztah jednání k **dobru** – újmě, spravedlnosti ...
- 2. Racionalita Soudnost, rozumnost
- 3. Svoboda... jiný scénář. Možnost jednat jinak

existují i jiné, nějak mírně modifikované předpoklady etiky, např. bioetika

Způsoby specializace etiky.

- Etika může být zaměřená na konkrétní oblast (např. sociální etika na problémy soužití společnosti – svoboda, moc, spravedlnost ..., etika sociální práce na problémy spojené se soc.prací apod.)
- Může být obecná ve smyslu řešení všech případů na libovolné rovině, nebo aplikovaná, tzn., soustředí se na konkrétní témata (euthanasie)
- Etika může být obecná v tom smyslu, že není výslovně ovlivněná konkrétním ideovým či hodnotovým systémem, jako např. křesťanská

K ZAMYŠLENÍ: východisko, smysl a cíl etiky?

...východiskem ...

Naše mravní „předporozumění“ (vědění)

...smyslem...

Toto vědění rozšiřovat a protříbit

...cílem...

*Schopnost jednání z daného daného
východiska a faktů eticky posoudit*

Shrnutí: ...*ve znamení respektu*...

- pojetí etiky (východiska, smysl a cíl) se mohou v několika směrech lišit - jak z předpokladů vyplývá.
- studiem etiky lze „zprůhlednit“ východiska, hodnoty, a cíle jednání
- lze pak najít i podklady pro případnou motivaci k eticky žádanému jednání

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ ...

Dejte příklady jednání, kdy použijeme slovo

- Morálka
- Etika
- Mravnost
- Étos

Kdy a v jaké situaci je použije sociální pracovník? Vysvětlete jejich význam a souvislost s etikou.

Shrnutí - klíčové body

- Specializace etiky
- Východisko, smysl, cíl etiky
- Předpoklady etiky – ve znamení respektu
- Eticky významná oblast jednání
- Terminologie (čin, věci, osoby – etika, morálka – et.téma, problém, dilema)

ÚKOLY K ZAMYŠLENÍ

Příklad jednání, kdy použijeme slovo

- Příklady různých etik
- Příklady různých názorových východisek
- Příklady étosu